

Slimmer dan je denkt



LOTTE STEGEMAN

SLIMMER
dan je
DENKT

OVER SNUGGERE MIEREN,
BRILJANTE GORDELDIEREN EN EEN HENGST
DIE AAN HOOFDREKENEN DEED



Illustraties MARK JANSSEN

LUITINGH-SIJTHOFF

INHOUD

Voorwoord 8
Slimme Hans 12
Het IQ van een bladsnijdersmier 14
De uitblinkers 17



SAMENWERKEN

Een schitterende circusact en het kikkertje en haar lijfwacht 29



Over gordijnbreinen en leeghoofdige oceaanzwevers 49



COMMUNICEREN

Een knappe kakelaar en één grote klier 63



OVERLEVEN

De onverwoestbare wonderhond en een clubje piepkleine krachtpatsers 19



Denk als een dier: liever een drol dan een spiegel 39



VERDEDIGEN

Een elfje in de woestijn en een explosieve gifmenger 40



JAGEN

De dansende dood en een school scherpschutters 53



Denk als een dier: komkommerhorror 73



OPLICHTEN

*De uitgekookte koekoeksmoeder en een
moordlustige verleidster 74*



NAVIGEREN

*De wonderbaarlijke wereldreiziger en een
bloedstollende expeditie 83
... én een krokodil
die naar huis wil*



KLUSSEN

*Het antivogelpinnenvogelnest en een
ondergrondseburchtenbouwer 97*



*Denk als een dier:
wat moet ik met die stok? 107*



VERZAMELEN

*Een pakhuis vol eikels en de
schimmeltuin van de koningin 109*



VERLEIDEN

*Een getalenteerde taartenbakker en een
knalblauwe kunstenaar 119*



*Denk als een dier:
kijk me niet aan! 129*



NA-APEN

*Apen die apen na-apen en
kopieerstunts in de haaienbaai 131*

*Nog even dit 140
Nooit meer niks te doen 142
Bedankt 143*



Uitblinkers in de categorie

OVERLEVEN

De onverwoestbare wonderhond en
een clubje piepleine krachtpatsers

ZIE MIJ...





DE ONVERWOESTBARE WONDERHOND

Er viel een veertje uit de hemel.

De arend zag het.

Het hert hoorde het.

De beer rook het.

De coyote zag, hoorde én rook het.

Een coyote draaft over de prairie. Zijn oren zijn gespist en zijn blik staat op scherp. Hij is op weg naar zijn pasgeboren pups, die met hun moeder schuilen in een rotsspleet. Maar plotseling ziet hij mensen vanuit de bosjes naar hem loeren. *Omkeren dus.* Mooi niet dat hij ze laat zien waar zijn gezin woont. Geen haar op zijn hoofd.

Al een miljoen jaar – ver voordat mensen de boel in de war kwamen schoppen – woont er in Noord-Amerika een wilde wonderhond. Het is het kleine neefje van de wolf, met een warrige vacht, spitse neus, gele ogen en reusachtige oren. En hij bewijst dat wij toch niet over alle dieren de baas zijn. *Há.*

Eeuwenlang zwierf hij vooral rond in het Amerikaanse Wilde Westen. De oorspronkelijke bewoners noemden hem daar vol bewondering ‘slimme bedrieger’ en vertelden dat verhaal van dat veertje. Volgens hen was de coyote de hond van God, die naar de aarde was gekomen om mensen in de gaten te houden. Maar kolonisten die vanaf de zestiende eeuw vanuit Europa naar Amerika verhuisden, dachten daar anders over.

Toen zij later ook in het Wilde Westen gingen wonen, doodden ze de meeste beren en wolven. En die coyote? Niks wonderhond, maar een vals mormel dat het op hun vee had voorzien. Dus grepen ze geweren en bouwden ze vallen. Maar ze kregen de slimmerd er niet onder. Steeds dook hij weer op. Zonder wolf had hij ook een ándere vijand minder en dus meer eten voor zichzelf. *Bedankt, mens.*

Die mens gaf zijn heksenjacht niet op. In kranten en boeken werd de coyote met woorden neergesabeld en op de prairie met wapens. Die strijd woedt nu, eeuwen later, nog steeds. Maar ach, de coyotes halen hun schouders op en bedenken een plan B. Meer baby’s maken, bijvoorbeeld. En zo hebben ze nog meer trucjes. Belandt een coyote in een val? Dan zie je zijn familie nooit meer op die rampenplek. Ziet hij een klem? Dan trapt hij er niet in, maar laat hij er een drol achter. *I-o voor mij.*

De oorspronkelijke bewoners van Amerika hadden gelijk. Een coyote verdient applaus. Gevaarlijk? Hij bijt bijna nooit een mens. Hij eet soms een schaap, maar geniet ook van een grondeekhoorn, ree, insect of watermeloen. *Geef mij een snackje, dan blijf ik van jouw geit af.* Ondanks de heksenjacht woont de slimmerd nu in heel Noord-Amerika. Van de dorre prairie in Utah tot de straten van New York en van het tropische bos tot de poolcirkel. Met die wilde wonderhond kun je alle kanten op.

ZIE JIJ...

Leven is aanpassen geblazen. En dat valt niet altijd mee. Als je overstapt van de basisschool naar de brugklas, bijvoorbeeld. Als het midden in de zomer ineens noodweer is. Als je ziek wordt op de dag voor je verjaardag. Als iemand uit je familie er niet meer is. Als op jouw berg brand uitbreekt. Als er oorlog is in het land waar je woont. Als een pestkop op school het ineens op jou heeft gemunt.

Dan is leven óverleven. Soms een piepklein beetje, soms zo erg dat je hele wereld even op zijn kop staat. Dingen om je heen blijven nooit helemaal hetzelfde, dus kun je maar beter flexibel zijn. Dat geldt ook voor dieren, of je nu

een sneeuwhaas of een rivierkreeft bent. Hoe slimmer ze zich kunnen aanpassen aan dingen die veranderen, hoe groter de kans dat ze het redden.

En gelukkig zijn die er: dieren die zich echt niet makkelijk van de wijs laten brengen. Al staat de omgeving waarin ze wonen op haar kop, al hijgen mensen in hun nek. De coyote is een van de grootste winnaars van de wereld. Maar ook sommige piepkleine onderdeurtjes laten zich niet zomaar (nog) een kopje kleiner maken.



...HOE SLIM
WIJ ZIJN?



EEN CLUBJE PIEPKLEINE KRACHTPATSERS

Ze hadden geen ruimtepakjes aan en geen helmpjes op. Er zaten geen zuurstofflesjes in hun rugzakjes; ze hadden niet eens rugzakjes. De drieduizend waterbeertjes die in 2007 met een vaartuig van ESA de ruimte in gingen, waren poedelnaakt en hartstikke onbeschermd. De piepkleine krachtpatser-tjes mochten op hun ruimtereis bewijzen dat ze beter tegen een stootje kunnen dan een mensenastronaut.

Dat bewijs hebben ze geleverd. Ze konden zelfs in hun blootje uitstekend tegen de hoge straling en het gebrek aan zuurstof in de ruimte. Jaren later werden er een paar duizend tegelijk gelanceerd met bestemming maan. Dat was geen eitje, want hun ruimteschip stortte er neer. Zo'n crash op de maan kan niemand aan, toch? Nou, dan vergis je je lelijk. Een deel van de miniruumtevaarders overleefde zelfs dat.

Er zijn maar weinig dieren zó veerkrachtig. Terwijl dat waterbeertje een microdiertje is, van hooguit een millimeter klein. Zo micro dat je je afvraagt hoe het ooit kan zijn ontdekt. Maar dat gebeurde al in de achttiende eeuw, toen een Duitse dierenwetenschapper hem onder zijn microscoop zag. Het kleintje deed hem denken aan een beer en dus noemde hij het een waterbeertje. Inderdaad, als je inzoomt zie je een achtpotige fantasieknuffelbeer (in een dikke donsjas).

Een waterbeertje heeft zo weinig nodig dat veel mensen jaloers op hem zijn. Hij woont het liefst in een plukje mos. Maar hij vindt het diep in de zee, hoog in de bergen, op de Noordpool en in de woestijn ook prima. Hij heeft niks nodig en overleeft bijna alles. De overlever kan langzaam uitdrogen, zichzelf in ruststand zetten en wachten op nieuw water. Je kunt hem ook invriezen en dertig jaar later weer ontdooien. Geen probleem, interesseert hem allemaal weinig. Zuurstof? *Hoef ik nauwelijks.* Hoge straling? *Doet me niks.* Gif? *Geef maar, hoor.* Extreme hitte? *Laat me koud.* Eten? *Nee, dank je wel, ik at vier maanden geleden nog een hapje mos.* Harde wind? *Voer mij maar mee, ik land wel weer ergens.*

Superinteressant vinden mensen het. Wat heeft dat kleintje toch dat wij niet hebben? Invriezen, afvuren, uitdrogen, onderdompelen in een badje van gif – ze proberen alles om het kleine proefkonijn nog een kopje kleiner te maken. Dat klinkt gemeen en eh, dat is het ook. Maar gelukkig mislukt het steeds. Even bijkomen, opdrogen of afkoelen en jawel, heel traag schuifelt het springlevende ukje weer vooruit. *Hallo, ja geeft niet, hoor. Het gaat wel weer. Beetje duizelig, maar ik ben er nog!*